

Anàlisi

Antoni Segura i Mas

Historiador

EL GRUP DE VISEGRÁD

F

El grup de Visegrád, o els quatre de Visegrád o V4, es va crear el 15 de febrer del 1991, en un context molt diferent de l'actual, quan el president de la República Txeca, Václav Havel (el 1993 el país es va dividir entre Txèquia i Eslovàquia); el de Polònia, Lech Walesa, i el primer ministre hongarès, József Antall, estaven reunits al castell de Visegrád (Hongria) i van acordar afavorir els intercanvis comercials i d'estudiants entre els seus països, promocionar l'energia nuclear, crear unitats militars comunes per defensar-se de possibles amenaces exteriors (l'URSS va perdurar *de facto* fins al desembre del 1991) i, sobretot, accelerar la seva integració a l'OTAN –a la qual van entrar Polònia, Hongria i Txèquia el 1999 i Eslovàquia el 2004– i a la Comunitat Econòmica Europea (CEE) –a la qual van ingressar amb l'ampliació del 2004. Es va recordar, així, la reunió que va tenir lloc el 1335 entre els reis Carles I d'Hongria, Casimir III de Polònia i Joan I (Joan el Cec) de Bohèmia per acordar un pacte de no-agressió i de col·laboració política i econòmica i forjar una aliança militar contra els Habsburg que governaven a Àustria.

Els quatre països de l'Europa central han conegut en els darrers anys l'ascens de governs amb una deriva cada cop més acusada cap a posicions populistes, euroescèptiques i xenòfobes. Hi podríem afegir també Àustria, on per tal de mantenir-se en el poder el Partit Popular Austríac del controvertit Sebastian Kurz és capaç d'aliar-se alternativament amb els Verds i l'extrema dreta del Partit Liberal d'Àustria, i Eslovènia. Així, el 2015 el grup de Visegrád va fer front comú per oposar-se (i no van ser els únics) a la decisió de la Comissió Europea de distribuir els refugiats que arribaven de la guerra de Síria en quotes per països de la Unió i van reforçar les fronteres amb filferrades i més forces de policia.

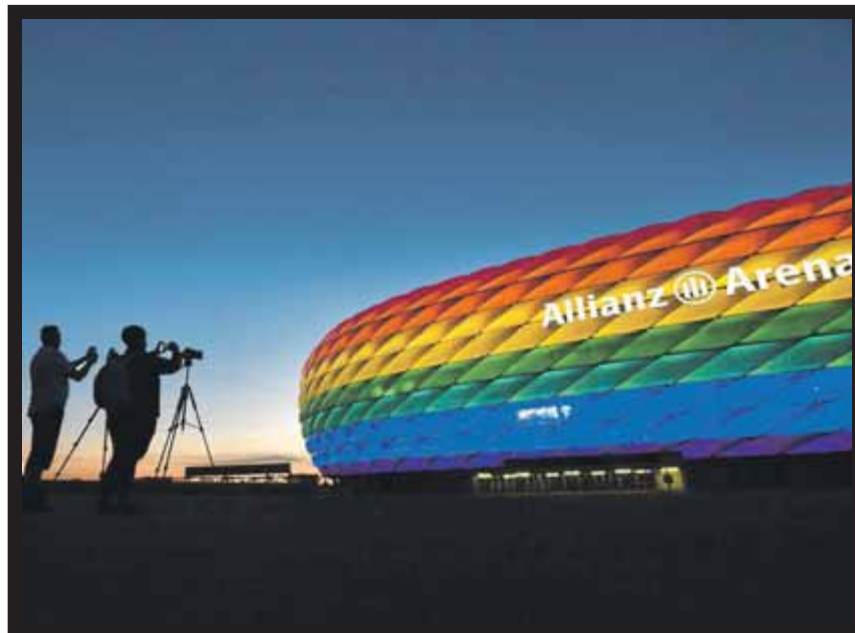
La segona topada del V4 amb la direc-

ció de la UE es va produir quan els governs d'aquests quatre països (Llei i Justícia –Prawo i Sprawiedliwosc, PiS– a Polònia des del 2015, amb Mateusz Jakub Morawiecki de primer ministre; el Fidesz-Unió Cívica Hongaresa, de Viktor Orbán, en el poder des del 2010; el populista Andrej Babis, que va perdre les eleccions a Txèquia el 9 d'octubre enfront d'una coalició de centredreta, i el no menys populista partit Gent Comuna, a Eslovàquia, des del 2020 en cohabitació amb la presidenta Zu-

Polònia desafia obertament la Unió Europea

zana Caputová, d'Eslovàquia Progressista, centreesquerra ecologista i proeuropeu) es van oposar a la direcció de l'eix francoalemany que comanda la UE des de la sortida del Regne Unit; van descartar la unió flexible que defensen Berlín i París, perquè creien que els apartava del centre del poder i de la presa de decisions, i van advocar per una Unió d'estats sobirans basada en relacions intergovernamentals.

Però, sens dubte, qui ha portat el desafiament més lluny ha estat Polònia, amb el suport gairebé incondicional d'Orbán, en algunes qüestions clau per a la supervivència de la UE com ara un espai de referència de l'estat de dret, les llibertats i els valors democràtics. Entre aquestes qüestions destaquen la declaració, promoguda per les autoritats locals del PiS el 2019, de zones "lliures de la ideologia LGTB" en diverses localitats tal com proposa el líder del partit i ex-primer ministre Jaroslaw

Les polítiques a Polònia i Hongria provoquen protestes. A dalt, l'Allianz Arena de Munic. Manifestacions a favor de la Unió Europea a Varsòvia i Cracòvia. A sota, els primers ministres Viktor Orbán i Mateusz Morawiecki

TOBIAS HASE / MACIEJ KULCZYNSKI / RADEK PIETRUSZKA

Kaczynski, que al·lega que els comportaments associats a les persones LGTB són una influència estrangera contrària a la identitat polonesa, i la sentència involucionista de la llei de l'avortament del Tribunal Constitucional de l'octubre del 2020, que declara inconstitucional l'avortament en cas de defecte greu i irreversible, la qual cosa provoca les protestes de centenars de milers de dones. Paral·lelament, el mes de juny, el govern d'Orbán va vetar parlar d'homosexuals i trans a l'escola i els va as-

similar als pedòfils. A més, en tots dos països, la llibertat d'expressió està en qüestió i s'ha accentuat el control governamental sobre els mitjans de comunicació. No és estany, docs, que el novembre del 2020 Polònia i Hongria amenacessin de vetar el fons de recuperació contra la covid-19 Next Generation EU (750.000 milions d'euros) i el nou pressupost de la UE per al 2021-2027 (1,8 bilions d'euros) per por de la vigilància comunitària sobre el compliment de l'estat de dret als seus països. L'últim episodi ha estat la resolució del Tribunal Constitucional polonès afirmant que la Constitució polonesa i el dret polonès prevalen sobre el dret de la UE, la qual cosa impugnaria diversos articles del tractat d'adhesió signat al seu dia per Polònia.

En conclusió, el xoc institucional amb la UE de les democràcies il·liberals de Polònia i Hongria –a les quals s'ha afegit també el líder populista eslovè, Janez Jansa, a qui la presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, ha recordat que ha de respectar la llibertat d'expressió–, es mani-

esta en tres àmbits: es discuteix el principi d'independència judicial, la llibertat d'expressió i els drets de la comunitat LGTBI. Diferents líders populistes, partidaris de recuperar la sobirania cedida a la UE, aplaudeixen i defensen l'actitud de Morawiecki, Orbán i Jansa, la qual cosa està provocant una crisi política i de cohesió i compromet el futur de la Unió. Tot plegat, probablement, és el resultat de dos factors. D'una banda, les precipitades i poc exigents ampliacions del 2004 i el 2007, quan es va passar de 15 a 28 països. D'altra banda, que les esperances de molts països de l'Europa central i de l'est han esdevingut frustració en veure que l'ingrés a la UE no garanteix els nivells de vida de les economies més avançades de la Unió i que, en canvi, estimula la sortida de la joventut més ben preparada, que emigra cap a l'Europa occidental, la qual cosa es tradueix en una fuga de talent i un envelliment de la població i provoca por i nacionalisme exacerbats. Que lluny del origen es troba avui el grup de Visegrád!